

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

שקלא וטריא

סכום על דף היומי

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמעונים שיתקיים תורתו) שנאמר
(משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

הידושים בג

בין ע"י אחרים, אפילו שלא מדעתו – זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו.

ר"ש בן אלעזר - זכות הוא שיצא מתחת יד רבו לחירות.

בכסף: ע"י אחרים אפילו שלא מדעתו.

אבל לא על ידי עצמו - אין קנין לעבד בלא רבו.

שטר: ע"י אחרים אפילו שלא מדעתו.

אבל לא על ידי עצמו – אין לו דגיש וידו באים כאחד.

אמר רבה טעמא דר' שמעון בן אלעזר גמר לה לה מאשה: מה אשה עד שיוציא

גט לרשות שאינה שלו, כדכתיב 'ונתן בידה' וגופה אינה קנויה לו, אף עבד נמי עד

שיוציא גט לרשות שאינה שלו של רבו. אבל חכמים מסבירים את ההקש באופן אחר -

מה אשה מקבלת את גיטה.

ביאור משנתינו

לפי הבנת רש"י, סוף דברי חכמים הם דברי ר"ש בן אלעזר, כדלהלן:

חכמים אומרים: אף בכסף ע"י עצמו שיש קנין לעבד בלא רבו, וכ"ש ע"י אחרים דזכות

הוא לו. וכ"ש בשטר ע"י אחרים, [ר"ש בן אלעזר] ובשטר ע"י אחרים ובלבד שיהא הכסף

משל אחרים, שיתנונו על מנת שאין לרבו רשות בו.

[עד כאן דף כג עמוד א]

בעי רבה לר' שמעון בן אלעזר עבד כנעני, שאינו מקבל את גיטו מיד רבו, מהו שיעשה

שליח לקבל גיטו מיד רבו? צדדי הספק:

כיון דגמר לה לה מאשה **כאשה** כמו שהיא עושה שליח לקבלת גיטה ה"ה העבד יכול

לעשות שליח.

או דילמא אשה דאיהי מצי מקבלת גיטה, שליח נמי מצי משויא, עבד דאיהו לא

מקבל גיטה שליח נמי **לא מצי משויא**.

בתר דבעיא הדר פשטא לה לה מאשה **כאשה**.

אין להקשות מדמיו של רב הונא בריה דרב יהושע הני כהני שלוחי¹⁹ דרחמנא נינהו,

שאם אדם מודר הנאה מכהנים, יכולים הם להקריב לו קורבן, והגמרא מוכיחה דאי **סלקא**

דעתך שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדינן. ששונה העבד

שישראל לא שייכי בתורת קרבנות כלל, אבל עבד שייך בגיטין: דתניא נראין

הדברים שהעבד מקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו.

ואיכא דאמרי קטן הוה ודלא כאבא שאול²⁰.

דתניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים:
[ת"ק] בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין.

אבא שאול אומר: גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן.

לכן אפילו שלא היה מחזיקו בשעת מיתת הגר, מ"מ עדיין היה יכול לזכות בו.

[משנה] כיצד העבד קונה את עצמו – שטר וכסף משל עצמו או מאחרים

במשנתינו הובאה מחלוקת כיצד העבד קונה את עצמו בכסף ובשטר, האם ע"י עצמו או ע"י אחרים. ובסוגיא זו יבואר באיזה מקרה נחלקו. לגבי כסף יש לדון באפשרות שיהיה קנין לעבד בלי שרבו יזכה בו, ואזי העבד יכול לפדות את עצמו, או רק אחרים יכולים לפדותו. לגבי שטר, יש לדון האם שייך שעבד יזכה בגט שחרורו, שידו וגישו באים כאחד, או דווקא ע"י אחרים. ובנוסף יש מחלוקת בגיטין האם יציאת העבד מיד מרבו זכות הוא לו, ולכן זכין לאדם שלא בפניו, וזו שיטת חכמים, או שחוב הוא לו, שאם היה כהן אוסרו בתרומה, ובישראל אסרו בשפחה ששכיח פריצותא, ואין חבין לאדם שלא בפניו, וזו שיטת ר"מ.

יתבאר שלוש דעות בעניין זה ומה שמופיע בסיפא של משנתינו מדברי חכמים, כולל שתי שיטות ביחד.

ר"מ – חוב הוא לו.

בכסף.

ע"י אחרים, ואפילו שלא מדעתו.

אבל לא על ידי עצמו - אין קנין לעבד בלא רבו. [לקמן יבואר מחלוקת באיזה תנאי

מדובר בסוגייתנו שאינו יכול לזכות שלא ברשות רבו.]

בשטר.

על ידי עצמו דווקא אבל לא ע"י אחרים שלא מדעתו דחוב הוא לו.

יש שני הסברים, מדוע מועיל קנין כסף שלא מדעתו, ולעומת זאת, בשטר דווקא ע"י עצמו, דהיינו מדעתו. להלן ההסבר של אב"י ור"ב.

א. אב"י: ושאינו כסף הואיל וקני ליה בעל כורחיה מקני ליה בעל כורחיה.
(קושיא) אי הכי שטר נמי?

האי שטרא לחוד והאי שטרא לחוד שיש להם נוסחאות שונות, אבל כספא טיבעא מיהא חד הוא.

ב. רבא: כסף קבלת רבו גרמה לו שטר קבלת אחרים גרמה לו ר"ל הרב אינו

נעשה שלוחו של העבד בקבלת הכסף, אלא בכך שהוא מקבל, העבד משתחרר, אבל

לגבי שטר שצריך שאחרים יקבלו בעבורו בזה שאין אדם יכול לחוב לאחרים.

חכמים - זכות הוא שיצא מתחת יד רבו לחירות.

בכסף ע"י עצמו - דיש קנין לעבד בלא רבו. [לקמן יתבאר באיזה אופן נעשה התנאי

שלא יזכה רבו בזה.]

או ע"י אחרים, אפילו שלא מדעתו – זכות הוא לו וזכין שלא בפניו.

שטר בין על ידי עצמו – דגישו וידו באים כאחד.

ומקבלו פשיטא לו דמהני דאמרין במתניתין (לעיל דף כב:) ובשטר ע"י אחרים, אבל אמירתו שאמר לו לך וקבל גיטי שמא מיגרע גרע לפי שבא מטעם שליחות או לא ויש **מפרשים** דהכי קמיבעיא ליה מהו שיעשה שליח הא דאמר ר' שמעון בן אלעזר **בשטר ע"י אחרים בתורת שליחות קאמר** כלומר צריך שהעבד יעשה שליח לקבל גיטו משום דגמר לה לה מאשה ולמ"ד זכות הוא לו יכול לקבל גיטו שלא מדעתו כל זמן שאינו מוחה ולמ"ד חוב הוא לו צריך לעשות מדעתו שיתרצה וא"כ אם הוא עומד וצווח לא מהני קבלתו או דילמא לאו בתורת שליחות קאמר דלא דמי לאשה דדוקא אשה דאיהי מקבלת גיטה שליח נמי מצי משויא אבל עבד לר' שמעון בן אלעזר כיון דאיהו לא מצי מקבלו שליח נמי לא מצי לשוויי ואם כן בשטר על ידי אחרים דקאמר היינו אפילו עומד וצווח כיון דאינו מטעם שליחות:

¹⁹ תוספות ד"ה דאמר רב הונא הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו. **פירש בקונטרס** דמירי לענין הקרבת קרבנות ונפקא מינה לענין מודר הנאה מן הכהן שהכהן מותר להקריב קרבנותיו **תימה** דמשמע הכא דפשיטא ליה **ובמסכת נדרים** בפרק אין בין המודר (דף לה:) **בעי** הני כהני שלוחי דרחמנא הוו או שלוחי דידן ולא איפשיטא ואמאי לא מיייתי התם הך מילתא דרב הונא בריה דרב יהושע למיפשטא (1) **ויש לומר** דאורחיה דגמרא הוא בכמה דוכתי דלא מיפשטא אלא ממשנה או מבריייתא אע"ג דמצי למיפשט מדברי אמוראי (2) **אי נמי יש** לומר דהתם הכי קמיבעיא ליה הני כהני שלוחי דרחמנא דוקא **נינהו** ולא שלוחי דידן כלל או דילמא הוו נמי שלוחי דידן ונפקא מינה שאם היה כהן מקריב שלא לדעת הבעלים אי שלוחי דרחמנא [נמי] נינהו הוי **קרבן כשר** ואי הוו [דוקא] שלוחי דידן אינו כשר כיון שהקריב שלא מדעת הבעלים..

²⁰ תוספות ד"ה ואיכא דאמרי קטן היה. (1) ואעפ"כ הוצרך לזכות בו כדי שלא יקנה עצמו מן ההפקר אחר מיתת האדון ודלא כאבא שאול דלאבא שאול היה יכול לזכות בו ואפי' לאחר מיתת כפ"ה וקשה לר"ת מנא ליה דלא כאבא שאול דילמא לעולם אימא לך דכאבא שאול סבירא ליה ומה שהחזיק בו מחיים לפי שהיה ירא שמא יקדמנו אחר ויזכה בו... (2) ונראה לר"ת דגריס הכא וכאבא שאול כלומר אפילו לאבא שאול דאמר כל המחזיק בהן זכה בהן הוצרך לעשות כן שלא יקדמנו אחר (3) ועוד מפרש ר"ת בענין אחר איכא דאמרי קטן הוה שאם היה גדול לא היה מועיל בו זה פירש למיתת זה פירש לחיים ואע"פ שעבדות אחרים עליו קודם הוא לזכות בעצמו כיון שיש לו יד אבל קטן שאין לו יד כל הקודם זכה בהן כאבא שאול ולא אמר לו שלוף מסנאי מחיים אלא לאחר מיתת יהודה הנדואה עשה כך והיינו כאבא שאול דאמר קטן אין לו יד לזכות בעצמו ומשום הכי זכה בו מר זוטרא אפילו לאחר מיתת אבא לרברב בין גדול ובין קטן ואפילו עבדות אחרים עליו קנה עצמו בן חורין (4) ור"י **מפרש** דהא דקאמר וכאבא שאול דאמילתא קמא נמי קאי ואפי' ליישנא קמא דגדול הוה לא היתה חזקה מועלת כלום אלא דוקא לאבא שאול דלרברב דאמרי בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין לא היה מר זוטרא יכול לזכות בו דטעמיהו דרברב מפרש בפרק השולח (גיטין דף לט:) דגמר לה לה מאשה דמה אשה מיתת בעל בתירה בלא גט אף עבד משתלח בלא גט והוי השתא מיתת הבעל כגט ואם היה נותן לו גט מי היה אחר יכול לזכות בו אבל לאבא שאול ניהא דהא יליף מה אשה איסורה מפקעת במיתת הבעל ולא ממנו אף עבד כו' וכיון שהיה משעבד עצמו למר זוטרא לא היה חפץ לזכות בעצמו והוי כמו קטן לאבא שאול:

²¹ תוספות ד"ה מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו. יש **מפרשים** דהכי קמיבעיא ליה היכא דאמר העבד לאחר לקבל ליה גיטו מיד רבו: מהני קבלתו או לא. דכי לא א"ל לקבל גיטו ובא

ניתן לקבל את סיוכמי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

הידושין בג

לקנות בכסף ע"י עצמו – מחלוקת ר"מ וחכמים

הגמרא מנסה לבאר מחלוקתן האם יש קנין לעבד בלא רבו בסתם, כשלא התנה בפירוש שלא תהא זכות לרבו, ורבה ור' אלעזר ביאורו באופנים שונים:

נימא בהא קמיפלגי:

1. הנותן נתן בסתמא ולא התנא בפירוש.

דר' מאיר: סבר אין קנין לעבד בלא רבו, ואין קנין לאשה בלא בעלה, שאשה לגבי בעלה ביחס למעשה ידיה ובמציאותה, נחשבת כידו של הבעל.

ורבנן סברי יש קנין לעבד בלא רבו, כיוון שדעת אחרת מקנה אותו ונותן זאת על דעת שלא יזכה בו רבו, זוכה בו העבד, ויש קנין לאשה בלא בעלה.

2. אמר רבה אמר רב ששת דכולי עלמא אין קנין סתם לעבד בלא רבו, ואין קנין לאשה בלא בעלה.

וכאן איירי באופן דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה 'על מנת שאין לרברך רשות בו': **ר' מאיר** סבר כי אמר ליה 'קני': קני עבד וקני רביה, וכי אמר 'ליה על מנת' לא כלום קאמר ליה.

ורבנן סברי כיון דאמר ליה 'על מנת' אהני ליה תנאיה.

3. ר' אלעזר אמר כל כי האי גוונא דכולי עלמא לא פליגי דקני עבד וקני רביה.

וכאן איירי באופן: כגון דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה 'על מנת שתצא בו לחירות' **ר"מ** סבר כי אמר ליה 'קני' קני עבד וקני רביה, וכי אמר ליה 'על מנת' לא כלום קאמר ליה.

ורבנן סברי לדידיה נמי הא לא קא מקני ליה דהא לא אמר ליה אלא 'על מנת שתצא בו לחירות' כלומר שיתן לרבו לפדיון.

[עד כאן דף כג עמוד ב]